

modelowe taNGO

Diagnoza lokalnych problemów i wyzwań powiatu słuwickiego

Zdrowie publiczne

Raport cząstkowy

Tomasz Miechowicz

Słubice 2014 r.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Fundacja na rzecz
Collegium Polonicum

Powiat Słubicki

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Przepisy regulujące zakres zdrowia publicznego w zakresie realizowanym przez samorządy

Rozpatrując funkcjonowanie szerokiej sfery ochrony zdrowia na terenie Powiatu Słubickiego niezbędne jest zatrzymanie się nad przepisami regulującymi tą sferą i określającymi zadania gmin, powiatów i województwa. Fundamentalnym dokumentem określającym zadania własne samorządów jest ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W artykule 6 określa iż:

„Zadania władz publicznych w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej obejmują w szczególności:

1. tworzenie warunków funkcjonowania systemu ochrony zdrowia;
2. analizę i ocenę potrzeb zdrowotnych oraz czynników powodujących ich zmiany;
3. promocję zdrowia i profilaktykę, mające na celu tworzenie warunków sprzyjających zdrowiu;
4. finansowanie w trybie i na zasadach określonych ustawą świadczeń opieki zdrowotnej.”¹

Zadania własne gminy wskazuje kolejny artykuł w/w ustawy, w którym ustawodawca stwierdza:

„Do zadań własnych gminy w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej należy w szczególności:

1. opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy;
2. przekazywanie powiatowi informacji o realizowanych programach zdrowotnych;
3. inicjowanie i udział w wytyczaniu kierunków przedsięwzięć lokalnych zmierzających do zaznajamiania mieszkańców z czynnikami szkodliwymi dla zdrowia oraz ich skutkami;
4. podejmowanie innych działań wynikających z rozeznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców gminy.”²

Art 8 ustawy dookreśla zadania powiatu w tym zakresie. W ustawie zapisano, że:

„Do zadań własnych w zakresie zapewnienia równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej realizowanych przez powiat należy w szczególności:

1. opracowywanie i realizacja oraz ocena efektów programów zdrowotnych wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych i stanu zdrowia mieszkańców powiatu – po konsultacji z właściwymi terytorialnie gminami;
2. przekazywanie marszałkowi województwa informacji o realizowanych na terenie powiatu

1 ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, Dz.U. 2004 Nr 210 poz. 2135 (z późn. zm)

2 ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki..., op. cit., art 7

- programach zdrowotnych;
3. inicjowanie, wspomaganie i monitorowanie działań lokalnej wspólnoty samorządowej w zakresie promocji zdrowia i edukacji zdrowotnej prowadzonych na terenie powiatu;
 4. pobudzanie działań na rzecz indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za zdrowie i na rzecz ochrony zdrowia;
 5. podejmowanie innych działań wynikających z rozpoznanych potrzeb zdrowotnych.”³

Cytowana ustawa jest konstytutywna w tym zakresie dla wszystkich szczebli samorządu terytorialnego, określa również zadania wojewodów w tym zakresie. Przepisy innych ustaw regulują różne zakresy działań samorządów w szeroko pojętym zdrowiu publicznym. Przykładem tego jest chociażby ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nakazuje gminom corocznie przyjmowanie gminnych programów rozwiązywania problemów alkoholowych (art4) przyjmowanie. W myśl przepisów tej ustawy (art 22) starosta organizuje na obszarze powiatu podmioty lecznicze udzielające świadczenia w zakresie leczenia odwykowego. Z kolei ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego powierza powiatom organizację i zapewnienie usług w odpowiednim standardzie w domach pomocy społecznej dostosowanych do szczególnych potrzeb osób z zaburzeniami psychicznymi. Innym przykładem na działania w sferze zdrowia publicznego jest współpraca instytucji administracji rządowej i samorządowej oraz organizacji pozarządowych i fundacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych. Samorząd powiatowy opracowuje i realizuje strategię rozwiązywania problemów społecznych, powiatowe programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Starosta realizując zadania z zakresu administracji rządowej powołuje i odwołuje powiatowy zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności. Te działania dookreśla ustawa z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Mnogość przepisów w tym względzie może być przedmiotem osobnego opracowania. Zadaniem niniejszego opracowania jest jednak analiza działań podejmowanych w sferze zdrowia publicznego na terenie Powiatu Słubickiego. Wskazane wyżej przepisy i ich zakres należy traktować jako przykłady przepisów regulujących działania samorządów gminnych i powiatowych a nie ich pełny katalog.

³ *Ibidem*,, art 7

Dostęp do lekarza rodzinnego

Ważnym elementem oceny szeroko pojętego zdrowia publicznego jest dostępność mieszkańców do lekarza rodzinnego i do lekarzy specjalistów. Jak wynika ze „Statystycznego Vademecum Samorządowca 2013 Powiat Słubicki” opublikowanego przez Urząd Statystyczny w Zielonej Górze na terenie powiatu znajdowały się w 2012 roku 23 przychodnie.⁴ Z danych statystycznych prezentowanych w vademecum samorządowca dla poszczególnych gmin, w tym samym okresie liczba przychodni przedstawiała się następująco:

Tabela 1. Liczba przychodni i liczba osób przypadająca na jedną przychodnię w gminach Powiatu Słubickiego (opracowanie własne na podstawie statystycznego vademecum samorządowca 2013 dla gmin Cybinka, Górzycy, Ośno Lubuskie, Rzepin, Słubice)

gmina	Liczba przychodni	Liczba osób przypadająca na jedną przychodnię
Cybinka	2	3363
Górzycy	3	1419
Ośno Lubuskie	4	1622
Rzepin	4	2494
Słubice	10	1988

Z powyższego zestawienia wynika, że najmniej mieszkańców przypada na jedną przychodnię lekarza rodzinnego w gminie Górzycy, a najwięcej w gminie Cybinka. Z kolei średnia liczba osób przypadająca na jedną przychodnię poza terenem powiatu słubickiego wynosiła w 2012 roku 2058 osób. Warto zauważyć, że – jak wynika z danych statystycznych – liczba mieszkańców przypadająca średnio na jedną przychodnię sukcesywnie spada (w roku 2010 wynosiła 2972 osoby, a w 2011 2159)⁵. Warto jednak pamiętać, że mieszkańcy poszczególnych gmin nie są terytorialnie przywiązani do przychodni znajdujących się na terenie ich gmin stąd istnieje taka możliwość, że mieszkańcy jednej gminy są pod opieką lekarza rodzinnego, którego przychodnia mieści się w innej. W szczególności będzie to dotyczyło mieszkańców pogranicznych (leżących na granicy gminy) miejscowości.

⁴ Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013 Powiat Słubicki, Urząd Statystyczny w Zielonej Górze, Zielona Góra 2013, s. 3

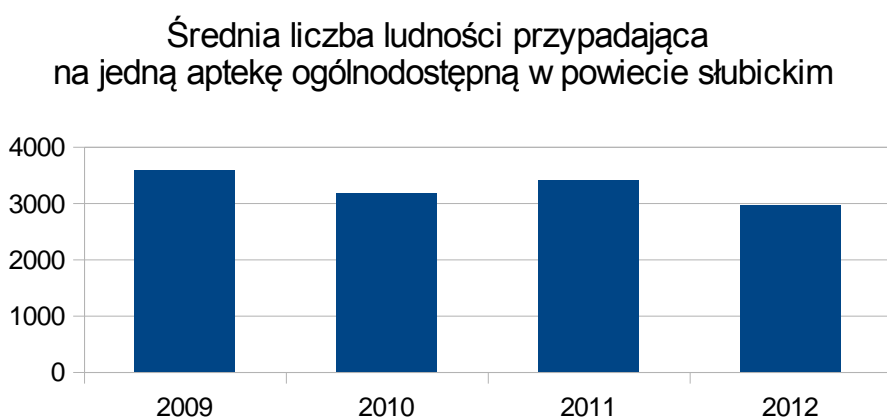
⁵ Statystyczne Vademecum, op. cit., s. 1.

Ze wspomnianego wcześniej „Statystycznego Vademecum Samorządowca 2013 Powiat Słubicki” wynika, że mieszkańcom powiatu w ramach podstawowej opieki zdrowotnej udzielono średnio 3,1 porad. To mniej od średniej wojewódzkiej z tego samego okresu, która wynosiła 3,8 porad udzielonych na jednego mieszkańca.⁶ Trudno bez bliższych badań ocenić to zjawisko. Może to świadczyć o mniejszym zapotrzebowaniu na poradnictwo lekarzy rodzinnych wynikające chociażby z dobrej kondycji zdrowotnej mieszkańców, którzy nie musieli korzystać z porad lekarza poz tak często jak (średnio) mieszkańcy województwa lubuskiego. Może jednak być to oznaką słabej dostępności do tych usług.

apteki

Odzwiedzieniem dostępności do świadczeń zdrowotnych jest również liczba mieszkańców, którzy przypadają na jedną aptekę działającą na terenie powiatu. W 2009 roku na jedną aptekę przypadało 3570 osób. W 2010 – 3171, w 2011 – 3393. Rok 2012 zaowocował spadkiem tej liczby do 2958 osób na jedną aptekę, co plasuje powiat słubicki powyżej średniej wojewódzkiej wynoszącej w 2012 roku 3366 osób na jedną aptekę.⁷ Jak widać z poniższego wykresu średnia w powiecie słubickim zdecydowanie zmalała w stosunku do lat poprzednich, a to oznacza, że liczba aptek ogólnodostępnych na terenie powiatu została rozbudowana. Mniejsza liczba osób przypadających na jedną aptekę wskazuje na coraz łatwiejszy dostęp do usług świadczonych przez apteki znajdujące się na terenie powiatu.

Wykres 1. Średnia liczba ludności przypadająca na jedną aptekę ogólnodostępną w Powiecie Słubickim w gminach Powiatu Słubickiego (opracowanie własne na podstawie Statystycznego Vademecum Samorządowca 2013 Powiat Słubicki)

⁶ *Ibidem*, s. 3.

⁷ *Ibidem*, s. 3.

budżety samorządów w zakresie zdrowia publicznego

Kolejny element obrazujący politykę w zakresie zdrowia publicznego to wydatki realizowane przez samorządy z terenu powiatu w dziale ochrona zdrowia w procentach stosunku do wydatków ogółem które ponoszą samorządy. Zamieszczona poniżej tabela obrazuje te wydatki na przestrzeni lat 2010 – 2012.

Tabela 2. Wydatki budżetu w dziale ochrona zdrowia w procentach w stosunku do wydatków ogółem (opracowanie własne na podstawie statystycznego vademcum samorządowca 2013 dla gmin Cybinka, Górzycy, Ośno Lubuskie, Rzepin, Słubice oraz powiatu Słubickiego)

samorząd	Rok 2010	Rok 2011	Rok 2012
Powiat Słubicki	4,9	30,7	5,1
Cybinka	0,8	0,6	0,6
Górzycy	0,4	0,4	0,5
Ośno Lubuskie	0,4	0,5	0,6
Rzepin	0,8	0,9	0,8
Słubice	1,1	1,5	1,4

Powiat Słubicki w roku 2010 wydatkował środki na poziomie 4,9 procent, w roku 2011 – 30,7 , a w roku 2012 - 5,1. Jak łatwo zauważyć rok 2011 to czas obfitujący w dużo większe procentowo wydatki i jest związany z inwestycją, którą wykonał powiat słubicki w postaci remontu szpitala. Jeśli przyjrzymy się wydatkom w poszczególnych gminach to mamy tu do czynienia z wydatkami, które utrzymują się właściwie na tym samym poziomie w latach 2010 – 2012.

Najwięcej na zdrowie procentowo w stosunku do ogółu wydatków budżetowych wydaje samorząd Słubic w kolejnych latach wahają wydatki w tej dziedzinie na poziomie między 1 a 1,5 procenta ogólnych wydatków budżetu. Kolejna gmina – Rzepin ponosiła wydatki w tym okresie w wysokości około jednego procenta (08 – 09). Pozostałe gminy powiatu – Cybinka, Górzycy, Ośno Lubuskie wydatkowały środki w dziale ochrona zdrowia na poziomie około 0,5 procent ogólnych wydatków budżetowych tych gmin. Warto jednak zaznaczyć, że w dużej części pieniądze wchodzące, w skład działu ochrony zdrowia, to pieniądze związane z funduszami realizowanymi w

ramach środków pozyskiwanych z wydawanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Trzeba też zaznaczyć, że o ile samorząd powiatowy jest organem prowadzącym dla szpitala (co powoduje naturalne obciążenie procentowe w wydatkach budżetu powiatu), o tyle gminy nie są organami prowadzącymi dla jednostek organizacyjnych klasyfikowanych jako służba zdrowia. To oczywiście musi mieć wpływ na wielkość danych prezentowanych w powyższej tabeli.

sieć szpitali – dostępność od usług specjalistycznych

Na terenie powiatu znajduje się jeden szpital. Mieści się on w Słubicach i jest placówką działającą w formule Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Szpital Powiatowy w Słubicach. W roku 2011 szpital z zakładu publicznego został przekształcony w niepubliczny.

Na terenie szpitala funkcjonują następujące oddziały:

- oddział chorób wewnętrznych z pododdziałem gastroenterologii,
- oddział chirurgii urazowo-ortopedycznej,
- oddział ginekologiczno-położniczo-noworodkowy rooming-in,
- oddział chirurgiczny ogólny,
- oddział pediatryczny,
- oddział anestezjologii i intensywnej terapii,
- szpitalny oddział ratunkowy.⁸

W poszczególnych oddziałach w roku 2012 hospitalizowano łącznie 13 677 osób. Najwięcej pacjentów przyjął oddział ratunkowy, a najmniej oddział anestezjologii i intensywnej terapii. Dane za lata 2011 i 2012 dla poszczególnych oddziałów obrazuje poniższa tabela.

⁸ NZOZ Szpital Powiatowy w Słubicach, <http://www.szpitalslubice.pl/10-oddzialy> 26.10.2014.

Tabela 3. Ilość osób hospitalizowanych w poszczególnych oddziałach szpitala w Słubicach. (opracowanie na podstawie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Słubickiego na lata 2014 – 2020)⁹

Oddział	Rok 2011	Rok 2012
oddział chorób wewnętrznych z pododdziałem gastroenterologii	1541	1472
oddział chirurgii urazowo-ortopedycznej	1275	1098
oddział ginekologiczno-położniczo-noworodkowy rooming-in	1372	1037
oddział chirurgiczny ogólny	545	627
oddział pediatryczny	567	512
oddział anestezjologii i intensywnej terapii	69	74
szpitalny oddział ratunkowy	8951	8857

Słubicki NZOZ prowadzi również poradnie specjalistyczne zarówno w samych Słubicach jak i innych miejscowościach powiatu.

Poradnie przyszpitalne to:

- Poradnia Gastroenterologiczna (udzielane są świadczenia z zakresu profilaktyki, diagnostyki i leczenia schorzeń układu pokarmowego),
- Poradnia Ginekologiczno-Położnicza (udzielane są świadczenia zdrowotne pacjentkom przed przyjęciem do leczenia szpitalnego, udziela konsultacji, kwalifikuje do leczenia stacjonarnego oraz wykonuje badania kontrolne po zakończeniu leczenia szpitalnego. Zadania Poradni w zakresie ginekologii polegają na: konsultowaniu, badaniu i leczeniu w trybie ambulatoryjnym, przeprowadzaniu badań profilaktycznych mających na celu wczesne wykrywanie chorób, zwłaszcza nowotworowych. Zadania Poradni w zakresie położniczym polegają na sprawowaniu opieki nad kobietą ciężarną z ciążą fizjologiczną),
- Poradnia Chirurgii Ogólnej (udzielane są świadczenia z zakresu porad i konsultacji specjalistycznych, zaopatrywanie ran i urazów tkanek miękkich, diagnostykę i leczenie bólów brzucha, bólów w obrębie kończyn, leczenie oparzeń, odmrożeń w zakresie i możliwościach działania poradni, ustalanie wskazań do leczenia szpitalnego, kontynuacja leczenia po zabiegach operacyjnych, kontynuacja leczenia po zakończonej hospitalizacji),
- Poradnia Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej (udzielane są świadczenia z zakresu m. in.: leczenia zachowawczego schorzeń i urazów układu kostno-stawowego, zmian zapalnych,

⁹ *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Słubickiego na lata 2014 – 2020, Słubice 2014, s.28*

zwyrodnień, zespołów bólowych, złamań, zwichnięć, skręceń, stłuczeń),

- Poradnia Neurologiczna (udzielane są świadczenia z zakresu profilaktyki, diagnostyki i leczenia zaburzeń układu nerwowego),
- Poradnia Urologiczna (udzielane są świadczenia z zakresu profilaktyki, diagnostyki i leczenia chorób układu moczowo – płciowego, w szczególności: zakażeniami dróg moczowych, ostrym zatrzymaniem moczu, kamicą nerkową, chorobami prostaty),
- Poradnia Otolaryngologiczna (udzielane są świadczenia z zakresu diagnozy i leczenia schorzeń w obrębie uszu, nosa, gardła i krtani, czyli pełnego zakresu dotyczącego schorzeń górnych dróg oddechowych zarówno u dzieci jak i osób dorosłych),
- Poradnia Preluksacyjna (zajmuje się diagnostyką i leczeniem wrodzonych i rozwojowych zniekształceń stawów biodrowych u dzieci oraz występujących w ich obrębie zakażeń i zmian),
- Poradnia Zdrowia Psychicznego (zajmuje się konsultacjami oraz leczeniem w zakresie chorób psychicznych oraz nerwic).¹⁰

Poza szpitalem przez NZOZ prowadzone są następujące poradnie:

- Poradnia ginekologiczno-położnicza w Rzepinie,
- Poradnia ginekologiczno-położnicza w Górzycy.¹¹

Wśród innych usług medycznych świadczonych przez jest szeroko rozumiana fizjoterapia.

Świadczenia z tego zakresu są realizowane w działach fizjoterapii w Słubicach i Rzepinie. W ramach tych działów na rzecz pacjentów są realizowane następujące usługi medyczne:

- laseroterapia punktowa,
- kinezyterapia ,
- ultrasonoterapia,
- kinezytaping,
- elektroterapia,
- termoterapia,
- masaż leczniczy,
- magnetoterapia,
- światłolecznictwo,

10NZOZ Szpital Powiatowy w Słubicach, <http://www.szpitalslubice.pl/27-poradnie-przyszpitalne> 26.10.2014.

11NZOZ Szpital Powiatowy w Słubicach, <http://www.szpitalslubice.pl/28-poradnie-zamiejscowe> 26.10.2014.

- hydroterapia,
- ćwiczenia indywidualne dzieci,
- ćwiczenia grupowe (gimnastyka korekcyjna).¹²

W skrajnych przypadkach odległość do szpitala – poradni dla mieszkańców powiatu to nawet czterdzieści kilometrów (miejscowość Smogóry gmina Osno Lubuskie). To powoduje, że mieszkańcy niektórych miejscowości zabezpieczani są medycznie przez podmioty spoza powiatu. Dotyczy to zarówno opieki lekarzy specjalistów jak i opieki szpitalnej. Oprócz usług świadczonych przez NZOZ w Słubicach w zakresie opieki szpitalnej, mieszkańcy powiatu słubickiego mogą korzystać z usług świadczonych przez szpitale, które leżą już poza terenem powiatu, ale znajdują się w jego sąsiedztwie. Do tych placówek należą:

- Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki sp. z o.o. w Gorzowie Wlkp.,
- Nowy Szpital w Kostrzynie nad Odrą sp. z o.o.,
- Nowy Szpital Powiatu Krośnieńskiego sp. z o.o.,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Sulęcín.¹³

NZOZ Szpital Powiatowy w Słubicach w roku 2012 posiadał 150 łóżek szpitalnych do dyspozycji pacjentów na wszystkich oddziałach.¹⁴

Oczywiście zgodnie z obowiązującymi przepisami każdy ubezpieczony może korzystać z usług szpitalnych świadczonych na terenie całego kraju, jednak zabezpieczenie bieżące w tym zakresie jest domeną szpitala powiatowego oraz szpitali położonych w sąsiednich powiatach.

opieka pielęgniarska w szkołach

W wyniku przemian, które miały miejsce na początku lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku z wielu szkół zniknęła opieka pielęgniarska i stomatologiczna. Po kilku latach powraca – szczególnie opieka pielęgniarska do szkół. Podobnie dzieje się na terenie powiatu słubickiego. Bardzo różnie przedstawia się ta sytuacja w poszczególnych gminach powiatu. Z danych przekazanych przez samorządy na potrzeby niniejszego badania wynika, że **na terenie gminy Cybinka opieka pielęgniarska w szkołach jest zapewniona od poniedziałku do piątku w godzinach 9.30 – 15.00**. Na terenie gminy Górzycy pielęgniarka jest obecna w szkole 7,5 godziny tygodniowo, a na terenie

12 NZOZ Szpital Powiatowy w Słubicach, <http://www.szpitalslubice.pl/12-dzial-fizjoterapii> 26.10.2014.

13 NFZ Zielona Góra, http://www.nfz-zielonagora.pl/PL/490/Gdzie_sie_leczyc/ 26.10.2014.

14 T.Kudłacz, M.Kopeć, *Koncepcja systemu monitorowania polityk publicznych w województwie lubuskim*, 2013 s.205

samorządu Słubickiego od 1,5 godziny do 24 godzin tygodniowo w zależności od wielkości placówki i jej charakteru. NA terenie gminy Rzepin pielęgniarka jest zatrudniana w zależności od placówki na od 10 do 20 godzin tygodniowo. Z pozostałych gmin powiatu słubickiego dane dotyczące tego zakresu nie zostały udostępnione przez gminy. Jak widać z powyższego zestawienia zapewnienie opieki pielęgniarskiej w placówkach oświatowych ma bardzo różny charakter. I jest dostosowywana do potrzeb , ale też możliwości organizacyjnych. I jest uwarunkowana od finansowania przez NFZ. Ich rola jest jednak niezwykle ważna nie tylko z powodu świadczenia usług medycznych, ale również z powodu akcji profilaktycznych, które są organizowane na terenie szkół.

akcje prozdrowotne organizowane na terenie powiatu słubickiego

Bardzo ważną składową zdrowia publicznego jest organizowanie akcji prozdrowotnych z udziałem i na rzecz mieszkańców. Część takich akcji ma charakter ogólnopolski czy regionalny. Część jest przedsięwzięciami organizowanymi przez lokalną społeczność.

Wśród programów profilaktycznych realizowanych przez LOWNFZ, skierowanych również do mieszkańców powiatu słubickiego są:

- Program Profilaktyki Raka Szyjki Macicy (program adresowany jest do kobiet, które są w wieku 25-59 lat, nie miały wykonywanej cytologii w ramach programu profilaktycznego w ciągu ostatnich 3 lat),
- Program Profilaktyki Raka Piersi (adresowany jest do kobiet, które są w wieku 50-69 lat, nie miały wykonywanej mammografii w ciągu ostatnich 24 miesięcy lub otrzymały w ramach programu profilaktyki raka piersi w ubiegłym roku pisemne wskazanie do wykonania ponownej mammografii po 12 miesiącach, nie miały wcześniej stwierdzonej zmiany nowotworowej piersi),
- Program Profilaktyki Chorób Układu Krążenia (adresowany jest do osób, które są w wieku 35, 40, 45, 50, 50 lub 55 lat (urodzone w latach 1979, 1974, 1969, 1964 i 1959) nie miały wykonywanych badań objętych programem profilaktycznym w ciągu ostatnich 5 lat, nie miały wcześniej rozpoznanej choroby układu krążenia,
- Program Profilaktyki Chorób Odtytoniowych (adresowany jest do osób które mają powyżej 18 lat i palą papierosy),
- Program Badań Prenatalnych (adresowany jest do kobiet w ciąży, które spełniają przynajmniej jedno z poniższych kryteriów: wiek powyżej 35 roku życia, w poprzedniej

cięży wystąpiły aberracje chromosomowe u płodu, w rodzinie występują strukturalne aberracje chromosomowe, nieprawidłowy kariotyp, stwierdzony w czasie ciąży nieprawidłowy wynik badania USG i/lub badań biochemicznych wskazujących na zwiększone ryzyko aberracji chromosomowej lub wady płodu,

- Program Profilaktyki Gruźlicy (adresowany jest do: Osób, u których do tej pory nie rozpoznano gruźlicy).¹⁵

Inny niezwykle ważny program realizowany przez NFZ to Programu Profilaktyki Raka Piersi realizowany w formie badań mammobusowych. Z danych prezentowanych przez Lubuski Oddział Wojewódzki NFZ wynika, że w 2014 roku takie badania były lub będą prowadzone na terenie powiatu w kilku samorządach. Warte podkreślenia jest to, że ta akcja jest organizowana we współpracy między NFZ, a samorządowymi.

W akcjach ogólnopolskich bierze również udział Powiatowa Stacja Sanitarno- Epidemiologiczna.

Akcje, krajowe programy edukacyjne, które promowała na terenie powiatu to m.in.:

- „Trzymaj formę” - program promujący zdrowy styl życia poprzez zwiększenie aktywności fizycznej,
- Program profilaktyki HIV/AIDS,
- „Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu”.¹⁶

Ogromne znaczenie dla działań profilaktycznych, prozdrowotnych mają przedsięwzięcia organizowane lokalnie. To one najłatwiej docierają do odbiorcy, angażując go w organizację samej akcji. Na terenie gmin powiatu słubickiego jest przeprowadzanych wiele takich działań. Ze względu na ich mnogość trudno je wszystkie przytoczyć, dlatego też prezentowane poniżej działania należy traktować tylko jako przykładowe.

W 2014 roku PCPR w Słubicach zorganizował konkurs plastyczny „Rodzina Na Medal - Wolna Od Przemocy” skierowany do dzieci z klas IV - VI Szkół Podstawowych z terenu Powiatu Słubickiego. Łącznie na konkurs wpłynęło 100 prac . Konkurs zwracał uwagę na zjawisko przemocy w rodzinie.¹⁷

Mini wyprawa rowerowa organizowana przez Gminę Rzepin i Koło Regionalistów – zachęcająca

15 NFZ Zielona Góra, http://www.nfz-zielonagora.pl/PL/491/Programy_profilaktyczne_-_darmowe_badania/ 30.10.2014

16 J. Caban-Korbas , *Raport o stanie sanitarno – higienicznym Powiatu Słubickiego* , Słubice 2013

17 Powiat Słubicki,

http://www.powiatlubicki.pl/index.php?id=18&tx_ttnews%5Btt_news%5D=1817&cHash=82c6a7a387eecebec494aeb033f5ce8a 30.10.2014

do aktywnego rodzinnego wypoczynku.¹⁸ Z informacji przekazanych przez rzepiński samorząd wynika, że gmina Rzepin na organizowanych festynach w maju i lipcu przeprowadza wspólnie z Powiatową Stacją Inspekcji Sanitarnej akcje prozdrowotne polegające na : nauce samobadania piersi i jąder, badanie ilości dwutlenku węgla w wydychanym powietrzu, pomiar BMI, pomiar ciśnienia tętniczego oraz poziomu cukru. Ponadto we współpracy ze Stowarzyszeniem Seniorów Rzepińskich organizowane są akcje prozdrowotne tj. : ćwiczenia dla osób starszych, wymarsze nordik walking, pogadanki, spotkania z dietetykami, lekarzami. (łącznie w tych akcjach uczestnicy około 300 osób).

Gmina Cybinka ma na swoim koncie udział w projekcie "Edukacja, promocja i profilaktyka w kierunku zdrowia jamy ustnej skierowana do małych dzieci, ich rodziców, opiekunów i wychowawców". To profilaktyczne międzynarodowe przedsięwzięcie, który jest realizowany we współpracy krajów członkowskich Unii Europejskiej, Ministerstwa Zdrowia, uczelni medycznych i samorządów. Program oparty o pracę edukatorów , promuje zachowania prozdrowotne oraz profilaktykę jamy ustnej u dzieci.¹⁹

Ciekawą inicjatywę podjęło nadleśnictwo w Cybince, które zorganizowało bieg „Wolność jest w naturze – Cybinka”. Organizatorzy jako cel postawili sobie upowszechnianie biegania jako najprostszej formy ruchu, popularyzację biegania na terenie obszarów leśnych, promowanie zdrowego stylu życia. Impreza była adresowana zarówno do dzieci jak i dorosłych.²⁰

Na terenie powiatu wspierane są również akcje charytatywne jak chociażby akcja Fundacji Dawców Komórek Macierzystych, która była wspierana przez samorząd i środowisko Ośno Lubuskiego²¹ Rada Miejska w Ośnie Lubuskim podjęła również uchwałę dotyczącą realizacji programu „Rehabilitacja lecznicza mieszkańców Miasta i Gminy Ośno Lubuskie”. Jak piszą w uzasadnieniu do uchwały władze tego samorządu, jest to program wspierający możliwość korzystania przez mieszkańców gminy z zabiegów fizjoterapeutycznych realizowanych w ramach kontraktu z NFZ przez publiczne bądź niepubliczne ZOZ – y w Sulęcinie lub Słubicach. Program zdrowotny finansowany ze środków własnych gminy ma zastąpić w początkowej fazie część świadczeń możliwych do zakontraktowania w ramach NFZ, a w kolejnych okresach uzupełniać

18 Gmina Rzepin http://rzepin.pl/asp/pl_start.asp?ref=1&typ=13&menu=7&dzialy=7&akcja=artykul&artykul=3779 30.10.2014

19 Gmina Cybinka http://www.cybinka.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&menu=23&dzialy=23&akcja=artykul&artykul=2255 30.10.2014

20 Lubuski Portal FC <http://lubuskiportal.fc.pl/Kalendarze/Regulaminy/Woj.2014/Cybinka2014.pdf> 02.11.2014

21 Gmina Ośno Lubuskie http://www.osno.pl/content.php?sid=67d16fe7c9fdc32a3f51f964f1bb12b5&tr=cl&cms_id=1143&p=&lang=pl 30.10.2014

zakontraktowane zabiegi i pokrywać tzw. nadwykonania.²²

Autorami akcji promujących zdrowy styl życia są również lokalne stowarzyszenia czy też fundacje. W Gminie Górzycy w 2014 roku na terenie Centrum Sportowo-Rehabilitacyjnego w Górzycy odbyła się Spartakiada Pokoleń pod hasłem Sport bez barier. To przedsięwzięcie zorganizowała Fundacja Kształcenia Kreatywnego z siedzibą w Pamięcinie. Impreza miała sportowo- rekreacyjny charakter, a jej głównym celem było propagowanie zdrowego i aktywnego trybu życia wśród młodszych i starszych mieszkańców okolicznych miejscowości, a także rozwijanie integracji środowiskowej i międzypokoleniowej.²³

Podsumowując warto zauważyć, że działania profilaktyczne organizowane na terenie powiatu ślubickiego mają bardzo różny charakter, różne też są podmioty organizujące te działania (służba zdrowia, samorządy, trzeci sektor). Od działań stricte medycznych, po działania dotyczące profilaktyki żywieniowej oraz promujące zdrowy tryb życia. Niestety nie ma pełnych statystyk w tym zakresie, zarówno na terenach gmin jak i na terenie powiatu. A jest czym się pochwalić. Działania te służą rozwojowi świadomości mieszkańców, wspomagają istniejący system opieki zdrowotnej, zwiększają aktywność mieszkańców.

fundusze alkoholowe

Kolejnym aspektem profilaktyki, ale i działań w zakresie zdrowia, są samorządowe działania w kierunku przeciwdziałania alkoholizmowi. Jest to zgodne z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, która określa zakres działań podejmowanych przez poszczególne samorządy. Artykuł 4¹ w/w ustawy stanowi , że :

„Prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu należy do zadań własnych gmin. W szczególności zadania te obejmują:

- 1) zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu;
- 2) udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie;
- 3) prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania

22 BIP Wrota Lubuskie http://bip.wrota.lubuskie.pl/ugosnolubuskie/system/obj/1038_Program_zdrowotny.pdf 02.11.2014

23 Gmina Górzycy http://gmina.gorzycyca.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=1157 02.11.2014

problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie pozalekcyjnych zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo-wychowawczych i socjoterapeutycznych;

4) (uchylony);

5) wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych, służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych;

6) podejmowanie interwencji w związku z naruszeniem przepisów określonych w art. 131 i 15 ustawy oraz występowanie przed sądem w charakterze oskarżyciela publicznego;

7) wspieranie zatrudnienia socjalnego poprzez organizowanie i finansowanie centrów integracji społecznej.”

Ustawa dookreśla też, że :”Realizacja zadań, o których mowa w ust. 1, jest prowadzona w postaci gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, stanowiącego część strategii rozwiązywania problemów społecznych, uchwalanego corocznie przez radę gminy”²⁴

Artykuł 11¹ dookreśla, że „w celu pozyskania dodatkowych środków na finansowanie zadań określonych w art. 4¹ ust. 1 gminy pobierają opłatę za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych(...)”.

Na mocy powyższych przepisów samorzady szczebla gminnego corocznie uchwalają i realizują gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, które finansują z wpływów z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. Tworzone w ten sposób fundusze , przeznaczają przede wszystkim na profilaktykę antyalkoholową oraz wspomaganie leczenia związanego z uzależnieniami. Wysokość środków, pozyskiwanych na ten cel przez poszczególne samorzady jest bardzo różny, zależny od liczby punktów sprzedaży alkoholu oraz ich rodzaju. W zależności od rodzaju alkoholu, w chwili obecnej wysokość rocznej opłaty wynosi od 525 zł do 2100 zł. Ponadto sprzedawcy ponoszą opłatę związaną z wysokością obrotu od 1,4% do 2,7%. Trzeba skonstatować przy tej okazji fakt, że ustawodawca powiązał finansowanie profilaktyki i wspomaganie leczenia z ilością sprzedanego alkoholu.²⁵

Poniżej zamieszczona jest tabela, która prezentuje dochody poszczególnych samorządów z tym zakresie.

24 Ustawa z dnia 26 października 1982 r., o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi , Dz.U. 1982 Nr 35 poz. 230 z późn. zmianami

25 Ustawa z dnia 26 października 1982 r., o wychowaniu, op. cit., art.11¹

Tabela 4. wydatki budżetu na przeciwdziałanie alkoholizmowi w roku 2012 w gminach powiatu słubickiego (opracowanie własne na podstawie statystycznego vademecum samorządowca 2013 dla gmin Cybinka, Górzycza, Ośno Lubuskie, Rzepin, Słubice)

gmina	Kwota wydatkowana w 2012 w zł
Cybinka	118 356
Górzycza	72 525
Ośno Lubuskie	112 879
Rzepin	208 008
Słubice	688 715

Na co wydawane są środki przez poszczególne gminy? Pierwsza odpowiedź jest prosta po prostu na realizację gminnych programów. Częścią gminnych programów jest wspomaganie leczenia i działań profilaktycznych. Podejmowanie inicjatyw promujących zdrowy tryb życia. Samorządy wspierają też kampanie informacyjne. Oczywiście każdorazowo to konkretna rada gminy (miejska) dookreśla szczegóły gminnego programu. Możemy jednak podając przykład słubickiego programu omówić ich realizację w skali powiatu. Partnerami w realizacji programów stają się szkoły, stowarzyszenia, placówki lecznicze , policja, prokuratura czy sąd rejonowy. Współpraca z tymi instytucjami daje szerokie pole do przeciwdziałania alkoholizmowi. Do działania w dziedzinie zdrowia publicznego.

Samorząd gminy Słubice podzielił swoje działania na cztery zadania:

1. Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz od narkotyków a także członków ich rodzin.
2. Udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej i prawnej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie.
3. Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, w szczególności dla dzieci, młodzieży i rodzin.
4. Ustalanie szczegółowych zasad wydawania i cofania zezwoleń na prowadzenie sprzedaży napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia na miejscu lub poza miejscem sprzedaży oraz kontrola przestrzegania zasad obrotu tymi napojami.

5. Wspomaganie działalności instytucji oraz organizacji pozarządowych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii.²⁶

W ramach tych zadań realizowane są różne działania. Wśród nich m.in.:

- Realizacja programów terapeutycznych, podczas których prowadzone będą treningi umiejętności psychologicznych służących dalszemu zdrowieniu i rehabilitacji społecznej a także rodzinnej osób uzależnionych.
- Wspomaganie działalności Poradni Terapii Uzależnień w Słubicach oraz ośrodków leczenia odwykowego, których pacjentami są mieszkańcy gminy.
- Motywowanie osób u których zdiagnozowane uzależnienie do dobrowolnego poddania się leczeniu odwykowemu.
- Kierowanie osób realizujących zadania gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na szkolenia.
- Sfinansowanie zajęć terapeutycznych realizowanych na rzecz Stowarzyszeń Abstynenckich.
- Pomoc dla dzieci z rodzin z problemem związanym z uzależnieniem.
- Prowadzonych zajęć realizowane będą programy profilaktyczne, zajęcia socjoterapeutyczne, reedukacyjne, sportowo- rekreacyjne.
- Organizacja wypoczynku letniego oraz opieki w czasie ferii zimowych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym
- Działanie Punktu Informacyjno-Konsultacyjnego realizującego zadania związane z pomocą prawną, psychologiczną, terapeutyczną i doradczą dla członków rodzin dotkniętych alkoholizmem oraz narkomanią.
- Czynne włączanie się w realizację ogólnopolskich kampanii profilaktycznych oraz edukacyjnych.
- Dofinansowanie, koordynacja oraz nadzór i kontrola realizacji programów profilaktycznych oraz wychowawczych w szkołach
- Realizacja warsztatów dla rodziców na temat umiejętności wychowawczych.
- Współfinansowanie przedsięwzięć profilaktycznych realizowanych na terenie świetlic wiejskich.
- Organizacja kampanii profilaktycznych, kampanii za rzecz promowania bezpieczeństwa oraz zdrowia.
- Organizacja spektakli i koncertów profilaktycznych dla młodzieży.

²⁶ *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Słubice na 2013 rok, Słubice 2012*

- Współpraca ze stowarzyszeniami i innymi organizacjami pozarządowymi realizującymi programy o charakterze profilaktycznym.
- Udzielanie dotacji na realizację projektów z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi oraz przeciwdziałania narkomanii.
- Współorganizacja przedsięwzięć o charakterze pomocowym, edukacyjnym oraz profilaktycznym realizowanych przez instytucje i służby.²⁷

Po przeanalizowaniu gminnych programów z poszczególnych samorządów powiatu ślubickiego, można pozwolić sobie na uogólniające stwierdzenie, że programy poruszają zbliżony i tożsamy zakres działań. Oczywiście różnią się ze sobą sposobem realizacji, raz zlecając większą ilość zadań podmiotom trzeciego sektora, raz wykonując je za pomocą podległych sobie placówek (szkoły, przedszkola, domu kultury, biblioteki).

Poszczególne programy łączy z całą pewnością fakt, że ze środków przeznaczonych na realizację gminnych programów jest również finansowana Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zakres jej działania określają przepisy wspomnianej wcześniej ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Wśród jej zadań znajdują się:

- przyjmowanie wniosków o zastosowanie leczenia odwykowego,
- przeprowadzanie rozmów motywacyjnych z osobami uzależnionymi mającymi na celu dobrowolne poddanie się terapii,
- prowadzenie dokumentacji związanej z procedurą przymusowego leczenia odwykowego,
- opiniowanie wniosków o wydanie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych
- kontrolowanie punktów sprzedaży napojów alkoholowych.²⁸

Istotnym elementem pracy gminnych komisji jest kierowanie osób uzależnionych na leczenie. A dokładnie motywowanie tych osób i kierowanie ich na dobrowolne leczenie lub wnioskowanie do sądów o leczenie przymusowe.

Z danych przekazanych przez samorządy na potrzeby niniejszego badania wynika, że liczba osób skierowanych w poszczególnych gminach na leczenie odwykowe to 8 -9 osób. Na terenie powiatu znajdują się dwa ośrodki zajmujące się terapią uzależnień (stan na wrzesień 2014).:

- Poradnia Leczenia Uzależnień, Przedsiębiorstwo Podmiotu Leczniczego "Źródło" Ośrodek Terapii Uzależnień s.c. Ślubice, ul. Nadodrzańska 6,
- Poradnia Zdrowia Psychicznego Dla Dorosłych, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej

²⁷ *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania...*, op. cit.

²⁸ *Ibidem*, rozdział III

"Szpital Powiatowy" w Słubicach spółka z o.o. Słubice, Nadodrzańska 6.²⁹

Ośrodki prowadzi terapię z zakresu uzależnień i współuzależnień. To oznacza, że do samej terapii mieszkańcy powiatu ze względu na odległość mają utrudniony dostęp. Mogą również korzystać z podobnych poradni w Krośnie Odrzańskim, Kostrzynie czy Gorzowie Wielkopolskim.

Zjawiskiem powiązanim, z uzależnieniem od alkoholu jest przemoc domowa. Zajmują się nią zespoły interdyscyplinarne powoływane przez samorzządy gminne od 2010 roku na mocy nowelizacji przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie została dokonana ustawą z dnia 10 czerwca 2010 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2010 nr 125 poz. 842).

Preambuła tego dokumentu określa, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowania godności osobistej. Na gminy nałożono obowiązek podejmowania działań na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności w ramach pracy w zespole interdyscyplinarnym.³⁰

Podstawowym zadani zespołu interdyscyplinarnego jest :

- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- dokonywanie diagnozy problemu przemocy w rodzinie,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym.

W konsekwencji działania gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, ośrodków pomocy społecznej oraz zespołów interdyscyplinarnych jest wszczynana procedura tzw. niebieskiej karty, która jest związana z działaniami przeciw przemocy dokonywanej w rodzinie. Poniższa tabela zawiera dane z wybranych gmin powiatu słubickiego, które obrazują liczbę założonych tzw. niebieskich kart, czy wszczętych procedur związanych z przemocą rodzinną.

29 LOW NFZ , dokument 5616_leczenie psychiatryczne-stan na 04 09 2014 roku, Zielona Góra 2014

30 Niebieska Linia, <http://www.niebieskalinia.pl/serwis-prawny/kompetencje-i-zadania-sluzb/zespoły-interdyscyplinarne> , 02.11.2014.

Tabela 5. liczba osób, którym założono niebieskie karty, wybrane gminy powiatu ślubickiego (opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez gminy na potrzeby niniejszego badania)

samorząd	Rok 2012	Rok 2013
Cybinka	6	31
Górzycza	5	5
Ośno Lubuskie	23	18

Kolejna tabela zawiera liczbę osób objętych pracą zespołów interdyscyplinarnych poszczególnych gminach powiatu ślubickiego.

Tabela 6. liczba osób, objętych pracą zespołów interdyscyplinarnych, wybrane gminy powiatu ślubickiego (opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez gminy na potrzeby niniejszego badania)

samorząd	Rok 2012	Rok 2013
Cybinka	31	152
Górzycza	10	12
Ośno Lubuskie	23	17

osoby niepełnosprawne

Niepełnosprawność jest na pewno czynnikiem określającym zdrowie publiczne na danym obszarze. Ważnym działaniem związanym z osobami niepełnosprawnymi jest orzecznictwo . Zgodnie z obowiązującym w Polsce prawem o niepełnosprawności orzekają:

- powiatowe/miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako pierwsza instancja,
- wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności – jako druga instancja.

W skład zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności wchodzi co najmniej dwóch specjalistów – członków zespołu orzekającego (lekarz sprawujący jednocześnie funkcję przewodniczącego składu orzekającego oraz pedagog, psycholog, pracownik socjalny, doradca zawodowy albo inny lekarz). Rejonowe sądy pracy i ubezpieczeń społecznych stanowią organ

odwoławczy dokonujący jednocześnie kontroli prawidłowości przebiegu całego tego procesu.

Powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności wydają orzeczenia o:

- niepełnosprawności,
- stopniu niepełnosprawności,
- wskazaniach do ulg i uprawnień.³¹

Praktyka działania zespołów w naszym kraju pokazuje, że najczęściej powiatowe zespoły są wspólne dla kilku powiatów, co ułatwia organizację ich pracy, obniża koszty i mimo ograniczeń związanych z dojazdem do siedziby wystarczająco zabezpiecza potrzeby w zakresie orzecznictwa. Podobnie jak w Polsce jest również w powiecie ślubickim, dla którego rolę zespołu powiatowego pełni Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Gorzowie Wielkopolskim.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom osób niepełnosprawnych na mocy ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku rehabilitacji zawodowej i społecznej o raz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych został powołany Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. To fundusz celowy, którego środki są dystrybuowane m.in. za pośrednictwem samorządów powiatowych (powiatowe centra pomocy rodzinie i powiatowe urzędy pracy). Jak wynika z danych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Ślubickiego 2014-2020 na terenie powiatu wydatkowano środki finansowe na poziomie około 800 000 zł (2011) do 1,1 mln zł w 2012 roku.³² Są to w większości środki wspierające indywidualne osoby niepełnosprawne, warto jednak podkreślić, że kwoty te zawierają również pieniądze tworzące budżet Warsztatów Terapii Zajęciowej w Żabicach (średnio w latach 2010 – 2012 była to kwota około 450 tys. złotych). Warsztaty terapii zajęciowej są w naszym kraju stosunkowo nowym pomysłem na działalność terapeutyczną. Ich działanie rozpoczęło się w Polsce na bazie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, która weszła w życie w 1991 roku. W 1997 roku została uchwalona Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.). To ona oraz rozporządzenie ministra gospodarki, pracy i polityki społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2004 r. Nr 63, poz. 587) stanowią dokumenty konstytutywne do działalności Warsztatów Terapii Zajęciowej w Polsce. Oba te dokumenty zawiera wytyczne dotyczące funkcjonowania tych instytucji. W artykule 10a. dookreślono, że „Warsztat oznacza wyodrębnioną organizacyjnie i finansowo placówkę stwarzającą osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej

31 <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/status-osoby-niepelnosprawnej/institucje-orzekajace-procedur/>

32 *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Ślubickiego 2014-2020, Ślubice 2014*

w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia”. Jest to również przedmiotem działalności WTZ w Żabicach, które są jedyną taką placówką na terenie powiatu ślubickiego. Istnieją od 29 grudnia 2005 roku i zostały utworzone jako jednostka organizacyjna gminy Górzycy. W latach 2010 – 2012 liczba uczestników tej placówki wynosiła 30 osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności.³³ Jest to placówka pobytu dziennego, czynna od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.30 do 15.30, przez 5 dni w tygodniu z wyjątkiem dni ustawowo wolnych od pracy i sobót. Dzienny wymiar czasu trwania zajęć w warsztatach wynosi 7 godzin dziennie. Zajęcia terapeutyczne są prowadzone w następujących pracowniach:

- pracowni krawiecko-tekstylnej,
- pracowni kulinarnej,
- pracowni multimedialno-informatycznej,
- pracowni muzyczno-teatralnej,
- pracowni plastyczno-dekoratorskiej,
- pracowni stolarsko-technicznej.³⁴

Pozostałe środki PFRON wydatkowane przez ślubicki PCPR są przeznaczane na:

- dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych (ponad 128 tys. zł w 2012 roku),
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (ponad 177 tys. zł w 2012 roku),
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych (ponad 100 tys. zł w 2012 roku),
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych (prawie 5 tys. zł w 2012 roku).³⁵

Łącznie dofinansowano działania na rzecz 321 osób (dotyczy trzech pierwszych działań) oraz 5 zadań z zakresu sportu, kultury, rekreacji i turystyki. Jak wynika z danych porównawczych z lat poprzednich rok 2012 był rokiem wyraźnego wzrostu liczby osób objętych dofinansowaniem ze środków PFRON.³⁶

33 *Strategia Rozwiązywania Problemów...*, op. cit., s.32

34 WTZ Żabice, <http://wtz-zabice.org/index.php/o-nas> 30.10.2014.

35 *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Ślubickiego 2014-2020, Ślubice 2014, s.30*

36 *Strategia Rozwiązywania Problemów...*, op. cit., s.30

W powiecie (również ślubickim) środki PFRON mogą być również zgodnie z ustawą przeznaczane na wsparcie osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Środkami tymi na terenie powiatu dysponuje Powiatowy Urząd Pracy i może je przeznaczać na dwa główne cele:

- zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy,
- podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej, lub na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej.

Z danych zawartych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Powiatu Ślubickiego 2014-2020 wynika, że w latach 2010 – 2012 mieliśmy do czynienia z tendencją wzrostową jeśli chodzi o liczbę stanowisk pracy doposażonych z funduszy PFRON. W 2010 roku było to jedno miejsce (kwota dofinansowania 30tys. zł), w roku następnym były dofinansowane trzy tworzone miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych na łączną kwotę ponad 69 tys. zł. W 2012 roku dofinansowaniem zostało objętych pięć stanowisk pracy na kwotę 225 tys. zł. Z dofinansowania w zakresie podjęcia działalności gospodarczej skorzystały w 2010 roku trzy osoby. W pozostałych wskazywanych latach takich dofinansowań nie udzielono.³⁷ Warto jednak zaznaczyć, że ogólnopolski trend do tworzenia spółdzielni socjalnych z całą pewnością zwiększy wydatkowanie środków PFRON w tej dziedzinie.

Wcześniej omawiając wydatkowanie środków PFRON w powiecie ślubickim wspomniano działalność WTZ w Żabicach. Warto jednak zaznaczyć, że nie jest to jedyna placówka, której podmiotem działania są osoby niepełnosprawne. Na terenie powiatu istnieją bowiem Środowiskowe Domy Samopomocy. WTZ to rodzaj placówki, nakierowanej na rehabilitację zawodową i społeczną (kładzie jednak większy nacisk na rehabilitację zawodową). Dokładnie odwrotnie jest ŚDSami, które większy nacisk kładą na rehabilitację społeczną. Większość tych placówek to ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Rodzaj usług w środowiskowych domach samopomocy regulują przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy.³⁸

Domy, w zależności od kategorii osób, dla których są przeznaczone, dzielą się na następując typy:

typ A – dla osób przewlekle psychicznie chorych;

typ B – dla osób upośledzonych umysłowo;

³⁷ *Ibidem*, s.30

³⁸ *Dz. U. z dnia 17.12.2010 r. Nr 238, poz. 1586*

typ C – dla osób wykazujących inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych.³⁹

Zazwyczaj jednak ośrodki te mają podopiecznych, którzy zawierają się nie jednej, ale kilku wspomnianych grupach. Podobnie ma się rzecz z placówkami z terenu powiatu ślubickiego. Prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy zgodnie z art. 18 oraz art. 20 ustawy o pomocy społecznej należy do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych odpowiednio przez gminę i powiat.

Bardzo dobrze opisany zakres działania ŚDSów na stronie LUW: „Ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest środowiskowy dom samopomocy lub klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększenia zaradności życiowej, a także ich integracji społecznej. Ośrodek wsparcia jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu. W ośrodku mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu.”⁴⁰

Jak wynika z danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w naszym województwie funkcjonuje 30 ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi z czego aż 5 na terenie powiatu ślubickiego. Warto tu zaznaczyć, że ich ilość i rozmieszczenie w każdej gminie powiatu daje ogromny potencjał w dziedzinie wsparcia osób niepełnosprawnych.

Na terenie powiatu funkcjonują następujące ŚDSy:

- Środowiskowy Dom Samopomocy w Górzycy,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Ośnie Lubuskim,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Ślubicach,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Bieganowie (gmina Cybinka),
- Powiatowy Ośrodek Wsparcia w Rzepinie.

Środowiskowe Domy Samopomocy są prowadzone przez poszczególne samorządy szczebla gminnego jako jednostki organizacyjne z wyjątkiem POW w Rzepinie, który jest prowadzony przez samorząd powiatu ślubickiego.

Każdy z nich ma swoją specyfikę i grupę podopiecznych. Podopiecznych co do ilości i rodzaju

39 Strona LUW, http://www.lubuskie.uw.gov.pl/polityka_spoeczna/osrodki_wsparcia.html

40 Strona LUW, *op. cit.*,

schorzeń w poszczególnych placówkach prezentuje poniższa tabela.

Tabela 7. liczba osób - podopiecznych ŚDS na terenie powiatu ślubickiego , oraz rodzaje schorzeń charakterystyczne dla poszczególnych placówek (opracowanie własne na podstawie danych LUW w Gorzowie Wlkp.)

Miejsce położenia Środowiskowego Domu Samopomocy (samorząd)	Liczba podopiecznych	Rodzaj schorzeń
Bieganów (Cybinka)	20	upośl. umysł., chore psychicznie
Górzyca	20	upośl. umysł., chore psychicznie
Ośno Lubuskie	20	upośl. umysł., chore psychicznie
Rzepin (powiat)	22	osoby z zaburzeniami psychicznymi
Ślubice	21	upośl. umysł., chore psychicznie

Jak widać z powyższego zestawienia liczba uczestników – podopiecznych poszczególnych placówek jest do siebie bardzo podobna. Z wyjątkiem podopiecznych rzepińskiej placówki uczestnicy ŚDSów to osoby upośledzone umysłowo lub chore psychicznie. Wszystkie wspomniane wyżej środowiskowe domy samopomocy działają w oparciu o pracownie zorganizowane podobnie jak w przypadku warsztatów terapii zajęciowej. Z całą pewnością uzupełniają się obejmując swoim zasięgiem teren całego powiatu ślubickiego. Oczywiście każda placówka ma też swoją specyfikę środowiskową. Na pewno są ważnym elementem rehabilitacji osób niepełnosprawnych. Prowadzą działania przywracające osoby niepełnosprawne do życia w społeczeństwie, socjalizują je. Uczą podstawowych społecznych zachowań.

Środowiskowe Domy Samopomocy są placówkami, które uzupełniają rynek usług na rzecz osób niepełnosprawnych o zakres wykraczający poza służbę zdrowia (nie są placówkami służby zdrowia) a jednocześnie znacznie odciążając podmioty takie jak poradnie zdrowia psychicznego. Poprzez swoją pracę stanowią również element wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych.

Kolejnym elementem oceny zjawiska obecności osób niepełnosprawnych w społeczeństwie powiatu ślubickiego jest porównanie danych dotyczących obecności w szkołach ogólnodostępnych uczniów z orzeczeniami. Poniższa tabela prezentuje zestawienie danych z lat 2012- 2013 dla poszczególnych gmin.

Tabela 8. Liczba uczniów z orzeczeniami w szkołach (liczba uczniów w szkole/na liczba z orzeczeniami); (opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez gminy na potrzeby niniejszego badania)

gmina	2012	2013
Cybinka	688/6	677/7
Górzycza	435/4	432/4
Ośno Lubuskie	936/6	936/8
Rzepin	Brak danych	916/18=10+8
Ślubice	1561/10	1587/13

Warto podkreślić, że stosunkowo wysoka liczba uczniów z orzeczeniami w szkołach prowadzonych przez samorząd Rzepina wynika m.in. z faktu, że w jednej z placówek są prowadzone klasy integracyjne. Można jednak stwierdzić, że odsetek uczniów z orzeczeniami różnego rodzaju jest niewielki w stosunku do całej populacji uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu powiatu ślubickiego.

wyniki badania ankietowego w zakresie zdrowia publicznego

Podczas przygotowywania wielopłaszczyznowej diagnozy powiatu ślubickiego zostało wykonane badanie ankietowe na 936 mieszkańcach powiatu. Wśród nich znaleźli się przedstawiciele wszystkich gmin powiatu. Wśród badanych było 601 kobiet (64% badanych) i 309 mężczyzn (33% badanych). Pod względem zamieszkania mieszkańcy miast stanowili 58% badanych (546 osób), a mieszkańcy wsi 35 % (331 osób). Podział ankietowanych pod względem przynależności do wspólnoty samorządowej (gminnej) przedstawia poniższa tabela.

Tabela 9. Liczba osób ankietowanych (opracowanie własne na podstawie danych z badania ankietowego)

Gmina	Liczba ankietowanych	Odsetek wśród badanych
Cybinka	107	11%
Górzycza	163	17%
Ośno Lubuskie	99	11%
Rzepin	112	12%
Słubice	443	47%
inna (żadna z powyższych)	11	1%

Kolejna tabela prezentuje ilościowy i procentowy udział badanych pod względem wieku.

Tabela 10. Wiek osób ankietowanych (opracowanie własne na podstawie danych z badania ankietowego)

Przedział wiekowy ankietowanych	Liczba ankietowanych	Odsetek wśród badanych
Poniżej 18 lat	31	3%
18-24 lata	91	10%
25-34 lata	289	31%
35-44 lata	237	25%
45-54 lata	155	17%
55-64 lata	106	11%
Powyżej 65 lat	19	2%

Pod względem wykształcenia badani przedstawiają się następująco:

Tabela 11. Wykształcenie osób ankietowanych (opracowanie własne na podstawie danych z badania ankietowego)

wykształcenie	Liczba ankietowanych	Odsetek wśród badanych
podstawowe	42	4%
zawodowe	79	8%
średnie	311	33%
wyższe	447	48%

Ankiety zawierały 35 pytań w tym 6 dotyczących zakresu zdrowia publicznego. Były to pytania otwarte jak i pytania zamknięte.

Ankietowani zostali w tym zakresie poproszeni o odpowiedź na następujące pytania:

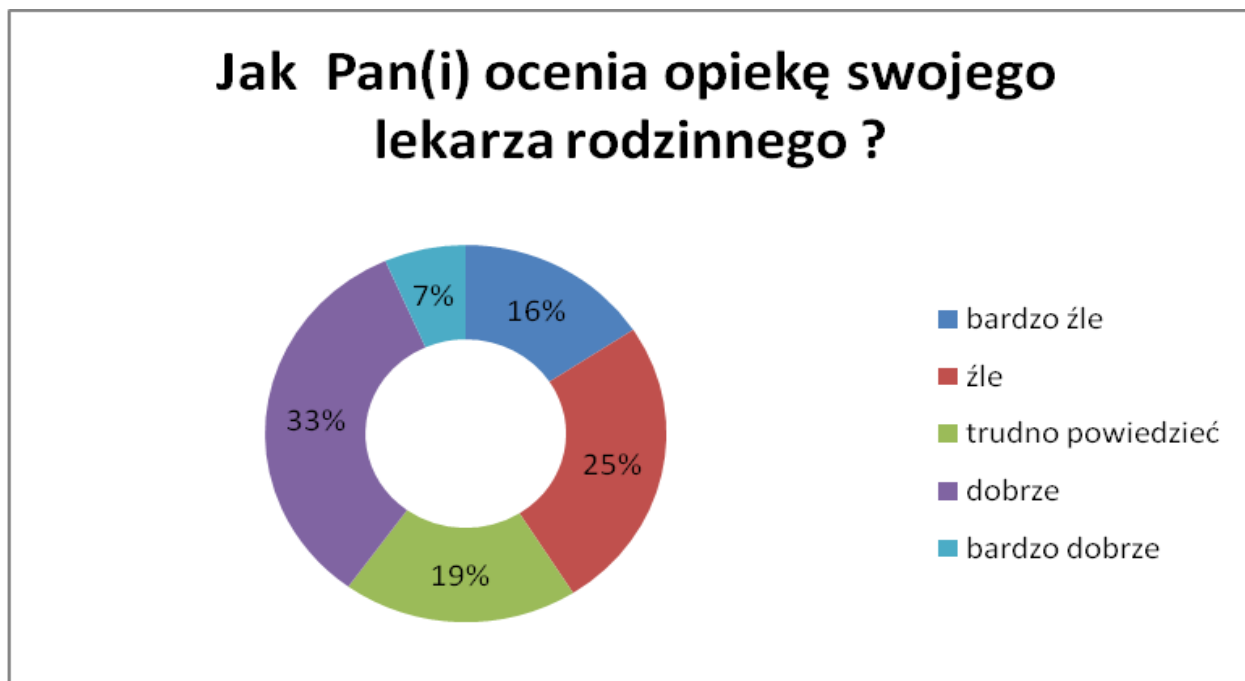
- Jak Pan(i) ocenia opiekę swojego lekarza rodzinnego ?
- Jak Pan(i) ocenia dostępność usług świadczonych przez lekarzy specjalistów...
- Czy Pan(i) zdaniem na terenie powiatu nadużywanie alkoholu
- Jak często korzysta Pan(i) z usług medycznych świadczonych odpłatnie?
- **Kiedy widzę osobę niepełnosprawną to odczuwam...**
- **Jakie działania Pan(i) prowadzi, by zdrowo żyć?**

Pierwsze zadane pytanie z zakresu zdrowia publicznego dotyczyło opieki lekarza rodzinnego, który dla pacjenta jest najczęściej spotykanym przedstawicielem służby zdrowia. Ankietowani mieli możliwość zaznaczenia jednej z odpowiedzi na pytanie jak oceniają opiekę swojego lekarza rodzinnego. 381 osób oceniło negatywnie usługi świadczone przez swojego lekarza pierwszego kontaktu. Bardzo źle 146 osób, źle 235 osób. 372 osoby uznały, że ich lekarz rodzinny dobrze spełnia swoją rolę. 173 osoby nie potrafiły dookreślić swojego stosunku do tej sprawy.

Jak więc wynika z powyższego liczba głosów dobrze i negatywnie oceniających opiekę tych lekarzy rozłożyła się bardzo równomiernie. Z badania wynika jednak, że olbrzymia część badanych nie ma zaufania co do jakości świadczonej opieki przez lekarza poz. To jest o tyle niepokojące, że zawód lekarza w naturalny sposób jest związany z zaufaniem społecznym. W szczególny sposób dotyczy to lekarza opiekującego się nami na co dzień. Wysoki odsetek osób, które zaznaczyły odpowiedź „trudno powiedzieć”, należy w tym przypadku kwalifikować raczej jako nieufność, chociaż może też być odzwierciedleniem faktu rzadkiego korzystania z usług lekarza rodzinnego. Badanie wskazuje, że na terenie powiatu warto byłoby zadbać o budowanie pozytywnego wizerunku lekarza poz. To pacjentowi daje poczucie bezpieczeństwa, które jest niezwykle ważną cechą zmian jakie dokonano kilkanaście lat temu w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej.

W sposób graficzny odpowiedzi na pytanie o ocenę lekarza rodzinnego prezentuje poniższy wykres.

Wykres 2. Odpowiedzi na pytanie dotyczące oceny opieki lekarza rodzinnego (opracowanie własne na podstawie danych z badania ankietowego)

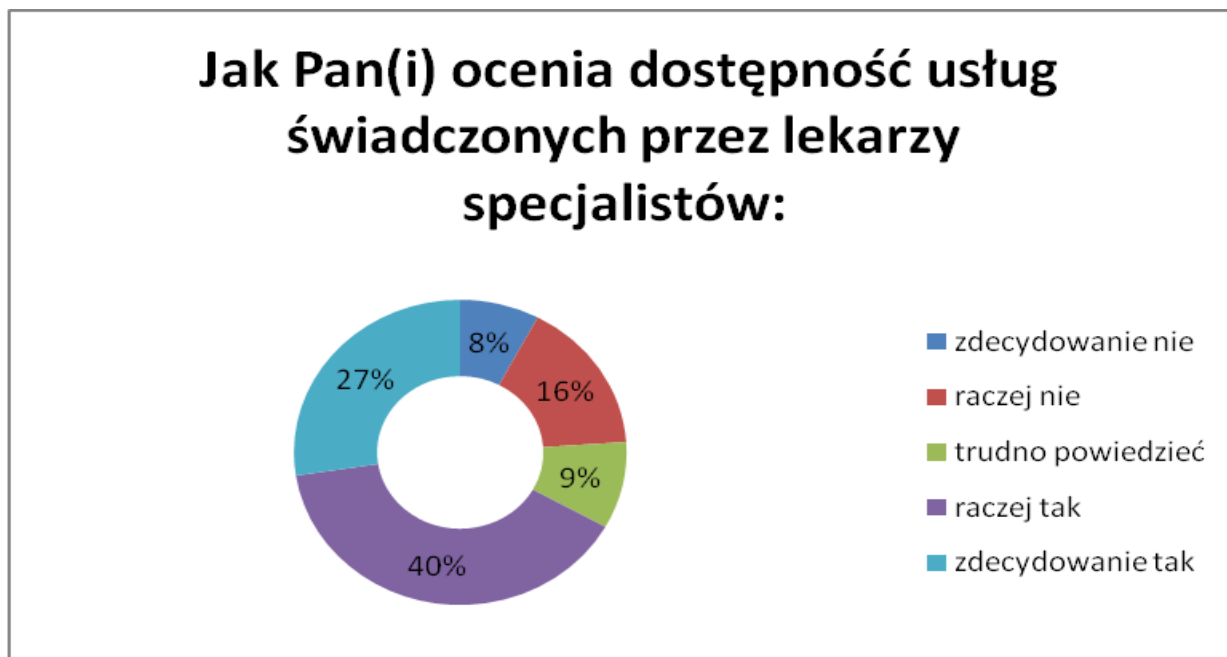

Kolejne pytanie zadany ankietowanym brzmiało : „Jak Pan(i) ocenia dostępność usług świadczonych przez lekarzy specjalistów?” . Analizując wyniki badania w tym zakresie nie trudno zauważyć, że dostępność do usług świadczonych przez specjalistów została dużo gorzej oceniona przez ankietowanych niż jakość usług świadczonych przez lekarzy rodzinnych. Negatywnie dostępność do usług specjalistów oceniło 631 badanych. W tym bardzo źle 262, a źle 369. Nie miało swojego zdania 157 spośród badanych. Z kolei pozytywnie odpowiedziało na to pytanie 141 osób z tego dobrze oceniło dostępność do usług specjalistów 133 ankietowanych, a bardzo dobrze tylko 8.

Ten wynik wyraźnie pokazuje brak zaufania do sposobu organizacji opieki lekarzy specjalistów na terenie powiatu ślubickiego. Jego mieszkańcy czują się w niewystarczający sposób zabezpieczeni w tym zakresie. Jest to bardzo negatywny wynik oceny działania służby zdrowia na badanych obszarze. Być może do mieszkańców nie dociera pełna informacja na temat miejsc świadczenia pomocy przez lekarzy specjalistów. Na negatywną ocenę tej sfery może mieć również fakt, że

głównym świadczeniodawcą usług w tym zakresie jest podmiot związany z jedynym szpitalem funkcjonującym na terenie powiatu. Chociaż posiada filie poradni poza Słubicami to dla większości mieszkańców jest to spora odległość. Wpływ na taką ocenę może mieć również system komunikacyjny działający na terenie powiatu. Procentowy układ poszczególnych odpowiedzi prezentuje wykres numer 3.

Wykres 3. Odpowiedzi na pytanie dotyczące oceny dostępności do usług świadczonych przez lekarzy specjalistów (opracowanie własne na podstawie danych z badania ankietowego)

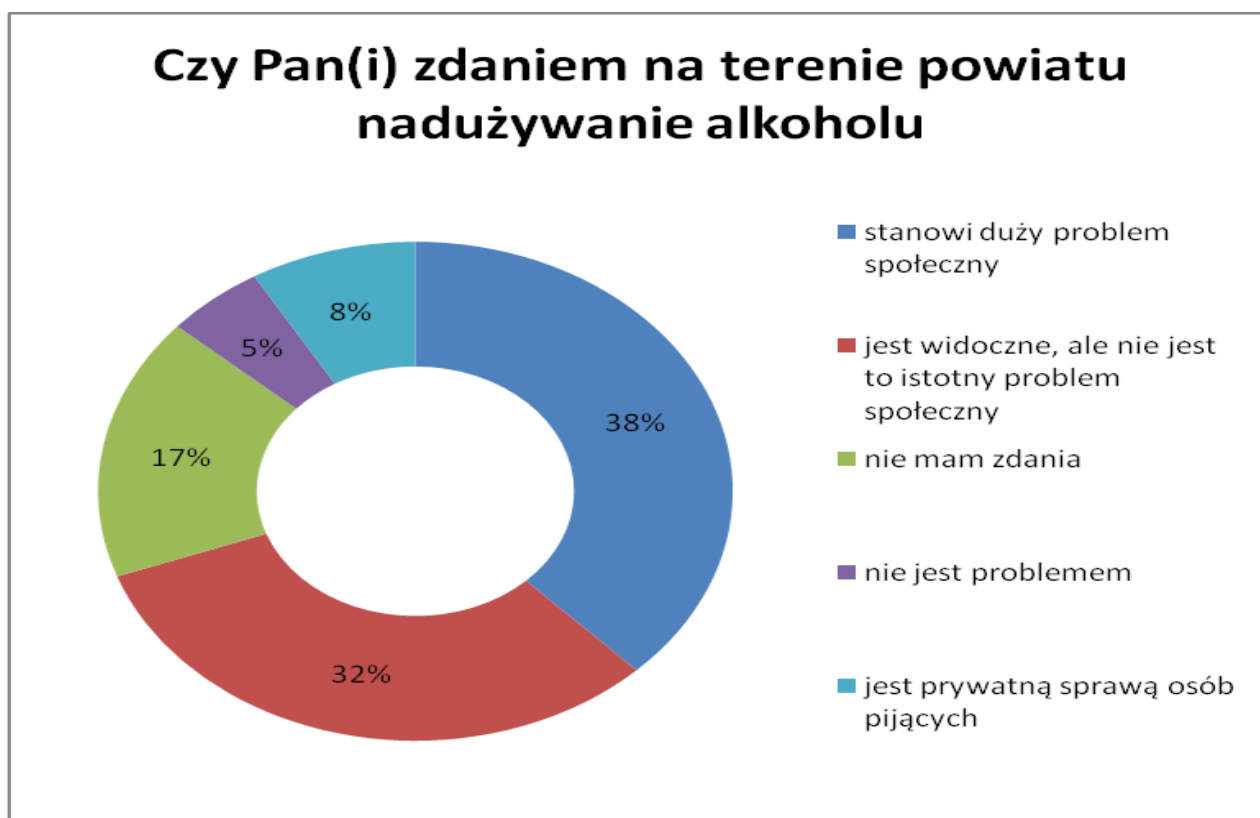
Kolejne pytanie i brzmiało : „Czy Pan(i) zdaniem na terenie powiatu nadużywanie alkoholu...”. Było próbą odpowiedzi na pytanie o stosunek społeczeństwa powiatu słubickiego o stosunek do zjawiska alkoholizmu. Alkoholizm często w społeczeństwie jest bagatelizowany. Trzeba jednak analizując odpowiedzi udzielone w toku badania, że mieszkańcy powiatu zauważają ten problem. Chociaż próbują go w dużej procentowo części lekceważyć.

Aż 352 osoby uznały, że nadużywanie alkoholu na terenie powiatu stanowi duży problem społeczny. 296 osób zauważa nadużywanie alkoholu, ale twierdzi, że nie jest to istotny społecznie problem. Aż 159 osób nie ma zdania w tym temacie. Z przestrzeni publicznej wypycha problem związany z alkoholem 126 spośród ankietowanych. Jedni (47 osób) twierdzą, że nie jest to problem, inni że jest to prywatna sprawa osób pijących.

Wyraźnie jednak wśród badanych przeważa pogląd, że nadużywanie alkoholu jest widoczne i stanowi problem społeczny. Z całą pewnością taka opinia społeczna bierze się z szeregu akcji informacyjnych, prozdrowotnych. Na pewno ważnym czynnikiem w tej sferze jest również

realizacja gminnych programów rozwiązywania problemów alkoholowych i działalność gminnych komisji. To realizacja przez kilkanaście ostatnich lat zadań, w ramach antyalkoholowych przedsięwzięć realizowanych przez gminy daje efekt dostrzegania problemu społecznego jakim jest alkoholizm. Edukacja społeczeństwa staje się orężem do walki z tym tak trudnym problemem społecznym. Kolejny wykres prezentuje procentowy udział poszczególnych odpowiedzi.

Wykres 4. Odpowiedzi na pytanie dotyczące nadużywania alkoholu na terenie powiatu (opracowanie własne na podstawie danych z badania ankietowego)

Bardzo interesująco przedstawiają się odpowiedzi na kolejne zadane w ankiecie pytanie: „Jak często korzysta Pan(i) z usług medycznych świadczonych odpłatnie?”. W kontekście niskiego zaufania do lekarzy rodzinnych i lekarzy specjalistów, wydaje się jednak w pełni oczekiwana. Tylko 8 procent badanych stwierdziło, że nie korzysta z usług medycznych świadczonych odpłatnie. Aż 38 procent ankietowanych rzadko korzysta z odpłatnych usług medycznych. 41 procent uczestników badania stwierdza, że często korzysta z odpłatnych usług w tym zakresie. Ciekawostką jest to, że 13 procent (118 spośród badanych) wyłącznie korzysta z płatnych usług medyczne.

Z jednej strony pokazuje, że jest grupa osób, które stać na pełne finansowanie sobie usług

medycznych, a z drugiej strony bardzo podobna grupa, która nigdy nie płaci. Być może z braku możliwości finansowych. Przeważa jednak wśród badanych liczba mieszkańców, którzy korzystają z usług spoza koszyka usług medycznych dostępnych w ramach kontraktów z NFZ. Jedni częściej, drudzy rzadziej. To świadczy z jednej strony o zamożności mieszkańców, z drugiej jednak strony nakazuje pochylić się nad kontraktowaniem usług przez Fundusz Zdrowia. Poniższy wykres prezentuje komentowane dane.

Wykres 5. Podział badanych pod względem korzystania z usług medycznych świadczonych odpłatnie (opracowanie własne na podstawie danych z badania ankietowego)

